

Eiropas Savienības
Padome

Briselē, 2021. gada 20. janvārī
(OR. en)

5487/21

ECOFIN 56
UEM 15

PAVADVĒSTULE

Sūtītājs:	Eiropas Komisijas ģenerālsekretāre, parakstījusi direktore <i>Martine DEPREZ</i>
Saņemšanas datums:	2021. gada 20. janvāris
Saņēmējs:	Eiropas Savienības Padomes ģenerālsekretārs <i>Jepppe TRANHOLM- MIKKELSEN</i>
K-jas dok. Nr.:	COM(2021) 32 final
Temats:	KOMISIJAS PAZIŅOJUMS ES ekonomikas un finanšu sistēma: veicināt atvērtību, stiprumu un noturību

Pielikumā ir pievienots dokuments COM(2021) 32 *final*.

Pielikumā: COM(2021) 32 *final*

Briselē, 19.1.2021.
COM(2021) 32 final

**KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS
CENTRĀLAJAI BANKAI, EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU
KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI**

ES ekonomikas un finanšu sistēma: veicināt atvērtību, stiprumu un noturību

1. IEVADS

Komisijas priekšsēdētājas Urzulas fon der Leienas “ģeopolitiskās Komisijas” mērķis ir palielināt Eiropas Savienības nozīmi pasaules arēnā. Pēdējo desmitgažu laikā ģeopolitiskais konteksts ir mainījies, un ir notikušas būtiskas tehnoloģiskas un sabiedriskas pārmaiņas. Globālā ekonomika kļūst arvien daudzpolārāka, un īstermiņa viopusēju interešu īstenošana, ar ko nodarbojas konkrēti dalībnieki, var apdraudēt efektīvu daudzpusēju sadarbību.

Komisijas 2020. gada maija paziņojumā “Eiropas lielā stunda — jāatjaunojas un jāsaprot ceļš nākamajai paaudzei”¹ uzsverta nepieciešamība Eiropas Savienībai šajā kontekstā veidot un uzturēt tās “**atvērto stratēģisko autonomiju**”. ES ir vitāli svarīga nozīme globālās pārvaldības sistēmas un savstarpēji izdevīgu divpusējo attiecību veidošanā, vienlaikus aizsargājot sevi no negodīgas un ļaunprātīgas prakses. Tas ir cieši saistīts ar ES apņemšanos veidot noturīgāku un atvērtāku pasaules ekonomiku, labi funkcionējošus starptautiskos finanšu tirgus un uz noteikumiem balstītu daudzpusējo sistēmu.

Šajā paziņojumā izklāstīts, kā ES var stiprināt savu atvērto stratēģisko autonomiju makroekonomikas un finanšu jomā, **sekmējot euro starptautisko nozīmi, stiprinot ES finanšu tirgus infrastruktūru, uzlabojot ES sankciju režīmu ieviešanu un izpildi**, kā arī palielinot ES noturību pret sekām, ko rada trešo valstu īstenošana viopusēju sankciju un citu pasākumu nelikumīga eksteritoriāla piemērošana². Paziņojums ir daļa no plašāka darbību kopuma ar mērķi stiprināt ES atvērto stratēģisko autonomiju un noturību³.

Pirmkārt, lielāka euro starptautiskā nozīme pasargātu ekonomiku no ārvalstu valūtas maiņas satricinājumiem un mazinātu atkarību no citām valūtām, kā arī nodrošinātu zemākas darījumu, finansēšanas un riska pārvaldības izmaksas. Tas arī palīdzētu panākt pasaulei kopīgus mērķus, piemēram, starptautiskās monetārās sistēmas noturību, stabilāku un diversificētāku globālo valūtas sistēmu un plašāku izvēli tirgus dalībniekiem, kas kopā samazinātu pasaules ekonomikas neaizsargātību.

Euro kā stabilas un uzticamas valūtas sekmīgums nozīmē, ka tai jau ir nozīmīga loma ārpus ES un eurozonas robežām. Aplūkojot tās īpatsvaru globālajos maksājumos, euro ir otra visplašāk izmantotā valūta. Euro īpatsvars globālajos maksājumos 2020. gada

¹ COM(2020) 456, “Eiropas lielā stunda — jāatjaunojas un jāsaprot ceļš nākamajai paaudzei”, Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Eiropadomei, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai.

² Leģislatīvus vai regulatīvus pasākumus, kuru mērķis ir tikt piemērotiem ārpus valsts teritorijas un bez pietiekamas saiknes ar minēto valsti, parasti uzskata par “eksteritoriāliem” pasākumiem.

³ Tās ietver tirdzniecības politikas pārskatīšanu, kopīgu paziņojumu par ES ieguldījuma palielināšanu uz noteikumiem balstītā multilaterālismā, atjauninātu rūpniecības stratēģiju un digitālās jomas stratēģijas, kā arī jaunu ES un ASV programmu globālām pārmaiņām. Komisijas 2021. gada Stratēģiskās prognozēšanas ziņojumā tiks sniegta ilgtermiņa un transversāla perspektīva par Eiropas atvērtās stratēģiskās autonomijas stiprināšanu.

novembrī sasniedza aptuveni 38 %⁴. Euro īpatsvars pasaules ārvalstu valūtas rezervēs patlaban sasniedz aptuveni 20 %⁵.

Otrkārt, labi funkcionējoša finanšu nozare ir būtiska ne tikai finansējuma un investīciju nodrošināšanai Eiropas ekonomikai, tā ir nozīmīgs atspēriena punkts ES uzņēmumu un iedzīvotāju uzplaukumam pasaules mērogā. Izšķiroši svarīgi ir arī nodrošināt spēcīgus stimulus inovācijai digitālajā ekonomikā un zaļās pārkārtošanās virzīšanai, kā izklāstīts Eiropas zaļajā kursā⁶. Turklāt Apvienotās Karalistes kā nozīmīga finanšu centra izstāšanās no ES pastiprina nepieciešamību vēl vairāk padziļināt Savienības kapitāla tirgus. Treškārt, ātrāka, spēcīgāka un efektīvāka ES sankciju⁷ ieviešana un izpilde, kā arī stingrāka politika, lai novērstu trešo valstu īstenotu vienpusēju sankciju un citu pasākumu nelikumīgu eksteritoriālu piemērošanu, palīdzēs sasniegt ES mērķi — atvērtu stratēģisko autonomiju un noturību. ES ārpolitikas instrumentu kopuma stiprināšana ir cieši saistīta ar euro starptautisko nozīmi un noturīgu finanšu sektoru, jo tas ļauj ES aizsargāt savas intereses starptautiskā mērogā un aizstāvēt savas vērtības, izmantojot visus tās rīcībā esošos instrumentus.

Covid-19 krīzei ir bijušas vairākas sekas. Pirmkārt, tā ir uzsvērusi iespējamās priekšrocības, ko sniedz daudzvalūtu starptautiska finanšu sistēma, kas vairāk mazinātu finansiālo spiedi un stabilitātes riskus. Otrkārt, ES uzņēmumu vērtējumu samazināšanās krīzes laikā palielināja dažu stratēģisku ES uzņēmumu agresīvas pārņemšanas risku, radot tehnoloģiskās zinātnes zuduma un traucējumu risku vairākās vērtību ķēdēs.

Tomēr pandēmija ir atklājusi arī ES stiprās puses. ES ir īstenojusi koordinētus reaģēšanas pasākumus uz krīzi un tās ekonomiskajām sekām. Ar ilgtermiņa budžetu un *Next Generation EU* iniciatīvu ES ir paredzējusi lielāko stimulēšanas pasākumu kopumu, lai veicinātu atveseļošanu un liktu pamatus mūsdienīgai un ilgtspējīgai ES. Reakcija uz krīzi pastiprina ES noturību, sniedz spēcīgu pārliecību tirgiem un ekonomikas dalībniekiem un veicina investoru uzticēšanos ES un euro.

Reakcija uz krīzi arī padara ES par nozīmīgu finanšu tirgu dalībnieku. Līdz 2020. gada novembrim no kopējiem paredzētajiem 100 miljardiem EUR Komisija trīs kārtās saskaņā ar ES *SURE* instrumentu jau emitējusi sociālās obligācijas 39,5 miljardu EUR apmērā, lai palīdzētu aizsargāt darbvietas un strādājošos. Investoru interese par šiem instrumentiem bija ļoti liela, atspoguļojot arī Savienības obligāciju spēcīgo kredītreitingu. Lai finansētu *Next Generation EU*, Komisija laikposmā no 2021. līdz 2026. gadam Savienības vārdā kapitāla tirgos aizņemsies līdz 750 miljardiem EUR. Šī emisija sniedz iespēju izveidot globālu atsauces punktu (peļņas līkni) starptautiskajiem investoriem, kuri vēlas ieguldīt euro denominētos aktīvos.

⁴ *Swift RMB Tracker*, 2020. gada decembris: *Live and delivered, MT 103 and MT 202 (Customer initiated and institutional payments), Excluding payments within Eurozone*.

⁵ Eiropas Centrālā banka, “19th Annual review of the international role of the euro” (2020. gada jūnijs), pieejams <https://www.ecb.europa.eu/pub/ire/html/ecb.ire202006~81495c263a.en.html>

⁶ COM(2019) 640, “Eiropas zaļais kurss”, Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Eiropadomei, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai.

⁷ Līguma par Eiropas Savienības darbību 215. pantā — “ierobežojoši pasākumi”.

2. SPĒCĪGĀKAS EIROPAS SAVIENĪBAS PAMATS

Uz pareiziem ekonomikas principiem balstīts liels integrēts iekšējais tirgus, uzticama un paredzama tiesību sistēma un tiesiskums ir noturīgas ES pamats. Tajā pašā laikā ES ir jākļūst efektīvāka, lai izmantotu savas salīdzinošās priekšrocības šajās jomās un tās projicētu uz ārpasauli.

ES atvērtās stratēģiskās autonomijas galvenais mērķis ir aizsargāt un padziļināt vienoto tirgu, kas ir pamatā euro un ES atvērtībai tirdzniecībai un investīcijām ar pārējo pasauli. Jebkura politika, kas pilnveido vienotā tirgus darbību, uzlabo finanšu tirgu dziļumu un likviditāti, veicina ekonomikas izaugsmi un nodrošina finanšu un fiskālo stabilitāti, stiprina arī ES ģeostatēģisko un ekonomisko ietekmi. Tas ietver rīcībpolitikas, kuru mērķis ir sagatavot Eiropas Savienību nākotnes izaicinājumiem un jo īpaši veicināt digitālo ekonomiku un zaļo pārkārtošanos, nodrošināt uzņēmumiem un privātpersonām ilgtspējīgas izaugsmes iespējas un efektivitātes pieaugumu gan ES, gan ārpus tās.

Lai stiprinātu vienoto tirgu, Eiropas ekonomikai ir vajadzīga funkcionālāka interneta savienojamība, kā arī spēcīgāka rūpnieciskā un tehnoloģiskā klātbūtne tādās stratēģiskās jomās kā mākslīgais intelekts, superdatošana un mākoņdatošana. Eiropas Savienībai ir arī jāizmanto ekonomikai sniegtās iespējas, veidojot kopējas Eiropas datu telpas un mākoņdatošanas infrastruktūru un pakalpojumus. Finanšu digitālā pārkārtošanās ir būtisks tās noturības elements, un tā ir atkarīga no ES tiesiskā regulējuma, kas sekmē inovāciju, veicina uz datiem balstītu finansējumu un uzlabo kiberneturību. Tajā pašā laikā ES darbs pie finanšu tirgu zaļināšanas un ilgtspējīgāka finansējuma nodrošināšanas, t. sk. palielinot pārredzamību ar ES ilgtspējas taksonomiju, būs svarīgs, lai nodrošinātu spēcīgus stimulus finanšu nozarei.

Kopš 2008. gada pasaules finanšu krīzes un tai sekojošās valsts parāda krīzes ES ir panākusi būtisku progresu institucionālās sistēmas uzlabošanā, padarot eurozonu pievilcīgāku starptautiskajiem investoriem. Tā ir turpinājusi stiprināt un padziļināt ekonomisko un monetāro savienību (EMS), kuras pamatā ir labi funkcionējošs ekonomikas politikas koordinācijas satvars un efektīva un stabila finanšu sistēma. Šī sistēma ietver: banku savienību, kas stiprina un apvieno banku uzraudzību un krīzes pārvaldību eurozonā; kapitāla tirgu savienību (KTS), kas paplašina piekļuvi kapitālam un tā mobilitāti visā ES; un Eiropas Stabilizācijas mehānisma izveidi un nostiprināšanu pēc tam, sniedzot finansiālu palīdzību eurozonas dalībvalstīm, lai novērstu eurozonas krīzes. Visās šajās jomās ir panākts būtisks progress. Tomēr vēl nav pilnībā attīstīts viss turpmākas integrācijas potenciāls šajās izšķiroši svarīgajās jomās. Svarīgi trūkstošie elementi ir, piemēram, Eiropas noguldījumu apdrošināšanas sistēmas izveide, mazo un vidējo uzņēmumu piekļuves kapitāla tirgiem vienkāršošana, ilgtermiņa investīciju veicināšana un maksātspējas regulējumu konverģence visā Savienībā. Turklāt vienotā noregulējuma fonda kopīgā atbalsta mehānisma ātra ieviešana un instrumentu izstrāde likviditātes nodrošināšanai noregulējumā uzlabotu noregulējuma satvara uzticamību.

1. pamatdarbība. Banku savienības izveides pabeigšana un turpmāka būtiska progressa panākšana kapitāla tirgu savienības jomā kā līdzeklis ES noturības atbalstam un ekonomiskās un monetārās savienības padziļināšanai.

Ir radušies jauni izaicinājumi. Covid-19 pandēmija, pirmkārt un galvenokārt, ir traģēdija cilvēkiem ar ilgstošu ietekmi uz iedzīvotājiem un sabiedrību. Tā var arī atstāt pastāvīgas rētas Eiropas un pasaules ekonomikā. Tāpēc ES atbalsta jaunu, spēcīgāku un ilgtspējīgāku ekonomikas modeli. Līdz ar Apvienotās Karalistes izstāšanos no ES pastāv

liela vajadzība un iespēja attīstīt vietējā tirgus infrastruktūru. Šo jautājumu risināšanas instrumentu pamatā jābūt rīcībpolitikām, kas veicina izaugsmi un efektivitāti, un sistēmām to atbalstam.

Reaģējot uz Covid-19 pandēmiju, ES ir nākusi klajā ar vēl nepieredzētu atveseļošanas plānu “*Next Generation EU*”. Atveseļošanas un noturības mehānisms ir lielākā atveseļošanas plāna programma ar aizdevumiem un dotācijām dalībvalstīm reformu un investīciju finansēšanai ar maksimālo apjomu 672,5 miljardi EUR. Investīcijas un reformas, kas iestrādātas nacionālajos atveseļošanas un noturības plānos, palīdzēs dalībvalstīm izmantot zaļās un digitālās pārkārtošanās sniegtās iespējas un palīdzēs risināt galvenās ekonomiskās un sociālās problēmas, kas apzinātas ES ekonomikas politikas pārvaldības un koordinācijas satvarā. Augstas kvalitātes euro obligāciju emisija *Next Generation EU* ietvaros ievērojami padziļinās ES kapitāla tirgus un palielinās to likviditāti, kā arī padarīs šos tirgus un euro pievilcīgākus investoriem. ES veiktā emisija varētu arī atbalstīt lielāku starptautisko investoru risku ES, nodrošinot zema riska komponentu līdzsvarotos portfeļos un kā rezerves valūtu⁸.

Turklāt Komisija ir publicējusi arī atjauninātu KTS rīcības plānu⁹, ES stratēģiju “Neliela apjoma maksājumi”¹⁰ un digitālās finanšu darbības stratēģiju¹¹. 2021. gada sākumā tā pieņems atjauninātu ilgtspējīga finansējuma stratēģiju. Kapitāla tirgu atveseļošanas pakete¹² ir grozījusi ES kapitāla tirgus noteikumus, lai palīdzētu ES uzņēmumiem piesaistīt kapitālu publiskajos tirgos, atbalstītu banku aizdošanas spējas un palielinātu investīcijas Covid-19 krīzes laikā. Arī Banku nozares tiesību aktu kopuma¹³ mērķis ir atvieglot ekonomikas kreditēšanu.

Finanšu tirgiem ir arī izšķiroša nozīme ES klimata un vides mērķu sasniegšanā. Eiropas zaļais kurss un ES enerģētikas un klimata mērķrādītāji¹⁴ radīs būtiskas izmaiņas ES energoproduktu tirdzniecībā, kā rezultātā veidosies jauni tirgi, piemēram, attiecībā uz

⁸ Sk. arī: SWD(2020) 276, “Eurozonas ekonomikas analīze”, 5. nodaļa, Komisijas dienestu darba dokuments, kas pievienots COM(2020) 746 (Ieteikums Padomes ieteikumam par eurozonas ekonomikas politiku).

⁹ COM(2020) 590, “Kapitāla tirgu savienība cilvēku un uzņēmumu labā — jauns rīcības plāns”, Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai.

¹⁰ COM(2020) 592, “ES stratēģija “Neliela apjoma maksājumi””, Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai.

¹¹ COM(2020) 591, “ES digitālā finansējuma stratēģija”, Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai.

¹² Šī pakete ļauj kapitāla tirgiem vieglāk sniegt atbalstu Eiropas uzņēmumiem, lai tie atgūtos no krīzes. Paketē ietilpst mērķtiecīgas izmaiņas kapitāla tirgus noteikumos, jo īpaši Regulā (ES) 2017/2401, Regulā (ES) 2017/2402, Regulā (ES) 2017/1129 un Direktīvā 2014/65/ES.

¹³ Šā tiesību aktu kopuma mērķis ir nodrošināt, ka bankas var turpināt aizdot naudu, lai atbalstītu ekonomiku un palīdzētu mazināt koronavīrusa būtisko ietekmi uz ekonomiku. Tas ietver COM(2020) 169 — skaidrojošo paziņojumu par ES grāmatvedības un prudenciālās uzraudzības regulējumu, kā arī mērķtiecīgus “ātrā risinājuma” grozījumus ES banku darbības noteikumos, jo īpaši Regulā (ES) Nr. 575/2013 un Regulā (ES) Nr. 648/2012.

¹⁴ 2020. gada septembrī Komisija nāca klajā ar priekšlikumu līdz 2030. gadam samazināt siltumnīcefekta gāzu emisijas vismaz par 55 %, mainot pašreizējo emisiju samazināšanas plānu, lai līdz 2050. gadam panāktu klimatneitralitāti. Priekšlikums ir iekļauts dokumentā COM(2020) 562: “Eiropas 2030. gada klimatisko ieceru vēriena kāpināšana. Investīcijas klimatneitrālā nākotnē cilvēku labā”. Sīkāku informāciju skatīt: https://ec.europa.eu/clima/policies/eu-climate-action_lv

ūdeņradi, un pieaugs vajadzība pēc stabilām stratēģiskām atjaunojamo energoresursu un citu tehnoloģiju piegādes ķēdēm, kas ir būtiskas zaļajai pārkārtošanai un ES energoapgādes drošībai. Šai ekonomikas pārveidei būs vajadzīgas ievērojamas publiskās un privātās investīcijas un investīciju plūsmu pārvirzīšana uz ilgtspējīgiem projektiem.

Pamatojoties uz šīm rīcībpolitikām, ES ir jāveic papildu mērķtiecīgas darbības saskaņā ar šādiem trim pīlāriem:

- euro starptautiskās nozīmes stiprināšana, vēršoties pie trešo valstu partneriem nolūkā veicināt euro izmantošanu, euro denominētu instrumentu un etalonu izmantošanu, nolūkā pārvarēt šķēršļus euro izmantošanai pasaulē, kā arī euro kā starptautiskas atsauces valūtas statusa sekmēšana enerģētikas un preču nozarēs;
- turpmāka ES finanšu tirgu infrastruktūras pilnveidošana un tās noturības uzlabošana, tai skaitā attiecībā pret sankcijām un citiem pasākumiem, ko eksteritoriāli piemēro trešās valstis;
- turpmāka Eiropas Savienības pašas sankciju vienotas ieviešanas un izpildes veicināšana.

3. EURO STARPTAUTISKĀS NOZĪMES STIPRINĀŠANA

Euro ir būtisks ES integrācijas un autonomijas simbols un instruments. Tas ir pamatā maksājumiem par precēm un pakalpojumiem, valūtas maiņai, aizdevumiem un kapitāla tirgus darījumiem. Tas kalpo arī kā faktūras valūta, kā vērtības uzkrājējs ārpus eurozonas un rezervju valūta. 2018. gada decembra paziņojumā “Ceļā uz spēcīgāku euro starptautisko nozīmi”¹⁵ izklāstītas galvenās darbības vienotās valūtas starptautiskās nozīmes veicināšanai. Šo paziņojumu papildināja ieteikums par euro starptautisko nozīmi enerģētikas jomā¹⁶ un tam sekoja piecas nozaru apspriešanās par euro nozīmi ārvalstu valūtu tirgos, enerģētikas nozarē, izejvielu tirgos, lauksaimniecības un pārtikas preču tirdzniecības jomā un transporta nozarē¹⁷.

No monetārās politikas īstenošanas viedokļa euro plašāka izmantošana var dot labumu, piemēram, naudas emisijas ieņēmumus, lielāku monetāro autonomiju, spēcīgāku monetārās politikas transmisiju pasaulē. Plašāka izmantošana samazinātu arī darījumu, riska pārvaldības un finansēšanas izmaksas un samazinātu ārvalstu valūtas maiņas cenu satricinājumu ietekmi¹⁸. Šķiet, ka šie ieguvumi atsver izmaksas, piemēram, spiedienu, kas izraisa valūtas kursa kāpumu spriedzes apstākļos. Spēcīgāka euro loma veicinātu arī lielāku sistēmisko stabilitāti, jo tas diversificē globālo valūtas režīmu un mazina asimetrisku satricinājumu, jo īpaši to, kas saistīti ar trešo valstu monetāro politiku,

¹⁵ COM(2018) 796, “Ceļā uz spēcīgāku euro starptautisko nozīmi”, Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Eiropadomei (Eurosamitam), Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai, pieejams https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/communication_-_towards_a_stronger_international_role_of_the_euro.pdf

¹⁶ C(2018) 8111, Komisijas Ieteikums par euro starptautisko nozīmi enerģētikas jomā, ko papildina SWD(2018) 483, Komisijas dienestu darba dokuments “Euro starptautiskās nozīmes sekmēšana enerģētikas jomā”.

¹⁷ Piecu mērķorientēto apspriešanu rezultāti tika apkopoti SWD(2019) 600 “Euro starptautiskās lomas stiprināšana: apspriešanas rezultāti”, Komisijas dienestu dokuments.

¹⁸ Eiropas Centrālā banka, “8th Annual review of the international role of the euro” (2019. gada jūnijs), pieejams <https://www.ecb.europa.eu/pub/ire/html/ecb.ire201906~f0da2b823e.en.html#toc1>

ietekmi. Likviditātes mehānismu, piemēram, mijmaiņas un repo darījumu ar trešām valstīm, netraucēta darbība palīdz Eiropas Centrālajai bankai (ECB) sasniegt cenu stabilitātes mērķi, novērst to, ka euro likviditātes trūkums pārvēršas finanšu stabilitātes riskos, un veicināt euro statusa pasaulē uzlabošanu. Likviditātes stresa laikā šie mehānismi samazina plašākas ietekmes risku uz eurozonas finanšu tirgiem, un tie ir nozīmīgs likviditātes atbalsta mehānisms trešām valstīm, kuras finanšu un komercdarījumos plaši izmanto euro. Daudzveidīgāka pasaules monetārā vide arī uzlabotu starptautiskās tirdzniecības vispārējo spēju reaģēt uz valūtas kursa korekcijām, jo īpaši attiecībā uz jaunietekmes valstīm¹⁹.

Spēcīgāka euro starptautiskā nozīme tad varētu būt daļa no plašākas tendences, kad valūtas diversifikācija cenu noteikšanā un finansēšanā veicina ārējo līdzsvarošanas mehānismu un valūtas kursa korekciju stabilizējošo lomu.

Pamatojoties uz iepriekšējā sadaļā minētajiem priekšlikumiem, Komisija strādā pie papildu pasākumiem, lai veicinātu euro izmantošanu visā pasaulē.

Parāda vērtspapīru, preču un saistīto finanšu instrumentu tirdzniecības palielināšana euro valūtā

ES ir pasaulē lielākā tirgotāja, kas veido vairāk nekā ceturto daļu no pasaules tirdzniecības apjoma²⁰. 2018. gadā ES eksportam visvairāk izmantotā valūta bija euro, savukārt ASV dolārs tika visvairāk izmantots ES importam. Lai gan tirgotāji var brīvi izvēlēties valūtu tirdzniecībai, pamatojoties uz tirgus apsvērumiem, pastāv iespēja veicināt euro izmantošanu ES tirdzniecības nolīgumu kontekstā. Nolīguma, kas sekos Kotonū nolīgumam, pabeigšana²¹ ļaus ES un tās Āfrikas, Karību jūras reģiona un Klusā okeāna partneriem veicināt to attiecīgo valūtu plašāku izmantošanu, un Komisija pētīs turpmākas iespējas veicināt euro izmantošanu šajā reģionā. Komisija apsvērs arī visu konstatēto informācijas trūkumu novēršanu attiecībā uz tirgotāju veiktajiem maksājumiem euro. Šajā nolūkā var mobilizēt ES delegācijas, un papildu informāciju var sniegt, izmantojot tirgus piekļuves datubāzi *Access2Markets*²².

¹⁹ Boz, E., Gopinath, G. un Plagborg-Møller, M. (2017), "Global Trade and the Dollar", *IMF Working Papers*, vol. 17 (239).

²⁰ Neskaitot ES iekšējo tirdzniecību, 2019. gadā ES-27 daļa pasaules eksportā bija 15,6 % precēm un 22,5 % pakalpojumiem, savukārt tās daļa pasaules importā bija 13,9 % precēm un 21,0 % pakalpojumiem. <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3217494/10934584/KS-EX-20-001-EN-N.pdf/8ac3b640-0c7e-65e2-9f79-d03f00169e17>

²¹ 2020. gada 3. decembrī ES un Āfrikas, Karību jūras reģiona un Klusā okeāna valstu organizācija (OACPS) panāca politisku vienošanos par jaunā partnerattiecību nolīguma, kas aizstās Kotonū nolīgumu, tekstu. Nolīgums, pēc tam, kad puses to būs apstiprinājušas, parakstījušas un ratificējušas, aptvers daudzas jomas, sākot no ilgtspējīgas attīstības un izaugsmes līdz cilvēktiesībām, mieram un drošībai, un tas būs vērsts uz iespēju nodrošināšanu katram reģionam. Tiklīdz nolīgums būs stājies spēkā, tas kalpos par jaunu tiesisko regulējumu un virzīs politiskās, ekonomiskās un sadarbības attiecības starp ES un 79 OACPS dalībvalstīm nākamo divdesmit gadu laikā. Papildu informācija pieejama tīmekļa vietnē <https://trade.ec.europa.eu/access-to-markets/en/content/welcome-access2markets-trade-helpdesk-users>.

²² *Access2Markets* ir datubāze, kas ES eksportētājiem un importētājiem sniedz informāciju par tarifiem, nodokļiem un nodevām, izcelsmes noteikumiem, kā arī procedūrām un formalitātēm. Papildu informācija pieejama tīmekļa vietnē <https://trade.ec.europa.eu/access-to-markets/en/content/about-access2markets>.

Preču tirgi ir viens no galvenajiem globālās tirdzniecības aspektiem. Kopš Komisijas ieteikuma par euro starptautisko nozīmi enerģētikas jomā pieņemšanas ir panākts ievērojams progress euro izmantošanā ES gāzes tirgos. Euro valūtā parakstīto dabasgāzes līgumu īpatsvars palielinājās no 38 % 2018. gadā līdz 64 % 2020. gadā²³. Visā pasaulē arvien vairāk tiek atzīti un izmantoti arī euro denominēti etaloni. Lai vēl vairāk palielinātu euro izmantošanu preču tirdzniecībā, Komisija turpinās apspriesties ar galvenajiem dalībniekiem svarīgākajās stratēģiskajās nozarēs, tostarp attiecībā uz precēm, gaisa kuģiem, veselības aprūpi un atjaunojamiem energoresursiem kritiski svarīgām izejvielām.

ES finanšu tirgiem arī turpmāk jābūt konkurētspējīgiem un pievilcīgiem starptautiskajiem tirgus dalībniekiem. Saistībā ar plašāko kapitāla tirgu atvēršanas paketi Komisija ierosināja vairākus pasākumus saskaņā ar Finanšu instrumentu tirgu direktīvu (FITD II)²⁴, lai veicinātu lielākas investīcijas un tirdzniecību. To vidū bija dažu tādu prasību samazināšana, kas ir pārāk apgrūtināšas vai kavē ES kapitāla tirgu attīstību. Turklāt Komisija ierosināja grozīt FITD II noteikumus, kas attiecas uz enerģētikas atvasināto instrumentu tirgiem. Tas ir paredzēts, lai palīdzētu attīstīt euro denominētus enerģijas tirgus un ļautu ES uzņēmumiem pārvaldīt savus riskus, vienlaikus aizsargājot preču tirgu integritāti²⁵.

Pamatojoties uz veiksmīgo reformu attiecībā uz preču atvasināto instrumentu tirgiem enerģētikas jomā, jo īpaši attiecībā uz elektroenerģiju un gāzi, kas panākta saistībā ar kapitāla tirgu atvēršanas paketi, Komisija 2022. gadā pārskatīs Etalonu regulu²⁶. Šis pārskatīšanas mērķis būs veicināt euro denominētu indeksu izstrādi, kas aptver ekonomikas pamatnozares, tostarp jaunveidotus enerģijas tirgus, piemēram, ūdeņradi. Komisija arī izmantos šo pārskatīšanu, lai novērtētu, vai ir vajadzīgas turpmākas reformas ar mērķi uzlabot euro denominēto procentu likmju etalonu stabilitāti. Saskaņā ar starptautiskajām reformām saistībā ar kritiski svarīgām starpbanku aizņēmumu (*IBOR*) likmēm Komisija regulāri pārskatīs visu kritiski svarīgo vai sistēmisko etalonu uzticamību, jo īpaši, ja tie ir denominēti euro.

Komisija 2021. gadā veiks arī turpmāku FITD/FITR pārskatīšanu. Šis pārskatīšanas ietvaros Komisija ierosinās uzlabot, vienkāršot un vēl vairāk saskaņot vērtspapīru tirgu pārredzamības regulējumu, lai palielinātu euro denominētu parāda instrumentu sekundāro tirdzniecību. Tas ietvers konsolidētas tirdzniecības datu lentes izstrādi un ieviešanu, jo īpaši attiecībā uz uzņēmumu obligāciju emisijām — centrālo datubāzi, kurā apkopoti dažādi pēctirdzniecības datu avoti vienotā pārskatā. Konsolidēta datu lenta nodrošinās, ka

²³ Šo skaitļu pamatā ir aprēķini, ko veikuši Komisijas darbinieki, izmantojot pieejamos datu avotus.

²⁴ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2014/65/ES (2014. gada 15. maijs) par finanšu instrumentu tirgiem un ar ko groza Direktīvu 2002/92/EK un Direktīvu 2011/61/ES.

²⁵ COM(2020) 280, Komisijas priekšlikums — Eiropas Parlamenta un Padomes direktīva, ar ko Direktīvu 2014/65/ES groza attiecībā uz informācijas prasībām, produktu pārvaldību un pozīciju limitiem, lai veicinātu atvēršanos no Covid-19 pandēmijas. Ierosinātie grozījumi rūpīgi pārkalibrē pozīciju limitu režīmu un atbrīvojuma no riska ierobežošanas tvērumu, lai nodrošinātu, ka jaunveidotie euro denominētie tirgi spēj veicināt un ļaut ražotājiem ierobežot savus riskus, vienlaikus aizsargājot preču tirgu integritāti, izņemot lauksaimniecības preču tirgus, jo īpaši tos, kuru pamatelements ir pārtika cilvēku patēriņam.

²⁶ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2016/1011 (2016. gada 8. jūnijs) par indeksiem, ko izmanto kā etalonus finanšu instrumentos un finanšu līgumos vai ieguldījumu fondu darbības rezultātu mērīšanai, un ar kuru groza Direktīvu 2008/48/EK, Direktīvu 2014/17/ES un Regulu (ES) Nr. 596/2014.

pārredzamās, regulētās platformās notiek lielāka tirdzniecība, tādējādi palielinot euro denominēto vērtspapīru tirgus dziļumu un pievilcību gan emitentiem, gan investoriem.

2. pamatdarbība. Komisija turpinās atbalstīt euro denominētu preču atvasināto instrumentu izstrādi enerģētikas un izejvielu jomā un veicinās euro denominētu etalonindeksu un tirdzniecības vietu izveidi, kas aptver galvenās nozares, t. sk. jaunveidotos enerģijas tirgus, piemēram, ūdeņradi.

ES emisija un trešo valstu investoru un emitentu informēšana

Īstenojot “*Next Generation EU*” un pagaidu “*Atbalstu bezdarba riska mazināšanai ārkārtas situācijā (SURE)*”, ES kļūs par vienu no lielākajām parāda emitentēm pasaulē. *SURE* pirmo emisiju panākumi apliecināja starptautisko investoru pieprasījumu pēc ES emitētajām obligācijām, jo īpaši to augstās kredītkvalitātes dēļ²⁷. ES līdz 2026. gadam emitēs jaunu parādu gandrīz 1 triljona EUR²⁸ apmērā. Ar šo programmu starpniecību Komisija emitēs obligācijas ar dažādiem termiņiem, tostarp īstermiņa vērtspapīrus.

Pamatojoties uz minēto, tiks organizēti augsta līmeņa kontakti ar tirgus dalībniekiem, jo īpaši ārpus ES, lai veicinātu investīcijas euro denominētās obligācijās. Visbeidzot, Komisija mudinās ES iestādes, valsts iestādes, valsts attīstību veicinošas bankas un daudzpusējas bankas maksimāli izmantot euro savās darbībās un attiecīgajās obligāciju emisijās.

Investīciju denominācijas valūta un starptautiskās tirdzniecības rēķini galvenokārt ir tirgus izvēle, ko nosaka tādi faktori kā stabilitāte un uzticēšanās iestādēm, kapitāla tirgu lielums un dziļums un integrācija globālajās vērtības ķēdēs starptautiskajā tirdzniecībā²⁹. Komisija iesaistīsies dialogā ar publiskā un privātā sektora partneriem trešās valstīs, lai gūtu labāku izpratni par šķēršļiem plašākai euro izmantošanai tirdzniecības un finanšu

²⁷ 2020. gada beigās lielākās kredītreitingu aģentūras ES vērtēja šādi: *Fitch* vērtējums: AAA (stabils nākotnes vērtējums) *Moodys*: Aaa (stabils nākotnes vērtējums) *S&P*: AA (pozitīvs nākotnes vērtējums) *DBRS*: AAA (stabils nākotnes vērtējums) *Scope*: AAA (stabils nākotnes vērtējums) Skatīt “*European Union: Investor Presentation*” (2020. gada decembris), pieejama tīmekļa vietnē https://ec.europa.eu/info/strategy/eu-budget/eu-borrower/investor-relations_en.

²⁸ Savienība ir izveidojusi Eiropas pagaidu atbalsta instrumentu bezdarba risku mazināšanai ārkārtas situācijā (*SURE*), lai palīdzētu dalībvalstīm cīnīties pret koronavīrusa uzliesmojuma negatīvajām ekonomiskajām un sociālajām sekām to teritorijā. Tas skartajām dalībvalstīm var sniegt finansiālu palīdzību līdz 100 miljardiem EUR apmērā aizdevumu veidā no ES, lai novērstu pēkšņu valsts izdevumu pieaugumu nodarbinātības saglabāšanai. Sīkāku informāciju skatīt Padomes Regulā (ES) 2020/672 (2020. gada 19. maijs), ar ko izveido Eiropas pagaidu atbalsta instrumentu bezdarba risku mazināšanai ārkārtas situācijā (*SURE*) pēc Covid-19 uzliesmojuma.

Eiropas Savienības Atveseļošanas instruments (“*Next Generation EU*”) ir 750 miljardu EUR vērts pagaidu atveseļošanas instruments, kas palīdz novērst koronavīrusa pandēmijas izraisīto tūlītējo ekonomisko un sociālo kaitējumu. Tas nodrošinās finansējumu pasākumiem un darbībām, kas jāveic, kā izklāstīts Eiropas Savienības atveseļošanas plānā, COM(2020) 456 “Eiropas lielā stunda — jāatjaunojas un jāsapatavo ceļš nākamajai paaudzei”. Padomes Regulā (ES) 2020/2094 ir paredzēts piešķirt:

- atbalstu līdz 390 miljardiem EUR 2018. gada cenās neatmaksājama atbalsta un atmaksājama atbalsta veidā, izmantojot finanšu instrumentus, un budžeta garantiju nodrošināšanai;
- aizdevumus dalībvalstīm līdz 360 miljardiem EUR 2018. gada cenās programmai, ar ko finansē atveseļošanu un ekonomikas un sociālo noturību, izmantojot atbalstu reformām un investīcijām.

²⁹ Eiropas Centrālā banka (2020. gada jūnijs), skatīt iepriekš.

attiecībās un par to, kā tos novērst. Iniciatīvas, kuru mērķis ir veicināt Eiropas spēju paust vienotu nostāju starptautiskajā arēnā, palīdzēs paplašināt euro globālo ietekmi.

Komisija organizēs mērķtiecīgus makroekonomikas dialogus un darbseminārus ar kaimiņvalstīm, īpašu uzmanību pievēršot Austrumu partnerības valstīm un dienvidu kaimiņreģiona valstīm, ņemot vērā to ģeogrāfisko tuvumu un to, cik daudzām no tām ES ir nozīmīga kā tirdzniecības partnere, investore un naudas pārvedumu un makrofinansiālās palīdzības avots. Īpaša uzmanība tiks pievērsta arī kontaktiem ar privāto sektoru, jo euro izmantošanas šķēršļi un iespējas šajā gadījumā var būt atšķirīgi. Šajā nolūkā svarīga nozīme būs ES delegāciju tīklam un sadarbībai ar Eiropas Ārējās darbības dienestu (EĀDD).

3. pamatdarbība. Komisija uzsāks informatīvus pasākumus, lai veicinātu euro denominētas investīcijas, atvieglotu euro izmantošanu kā faktūras un denominācijas valūtu un veicinātu labāku izpratni par šķēršļiem tā plašākai izmantošanai. Šī informēšana notiks dialogu, darbsemināru un aptauju veidā ar publisko un privāto sektoru, finanšu regulatīvajām aģentūrām un institucionāliem investoriem reģionālajās un dažās pasaules mēroga ES partnervalstīs.

Euro nozīme “zaļās” pārkārtošanās jomā

Eiropas zaļais kurss³⁰ iezīmē ceļu uz klimatneitralitāti un vides ilgtspēju Eiropas Savienībā. Tas ietver globālu dimensiju, lai veicinātu starptautiskās sabiedrības saistību īstenošanu saskaņā ar Parīzes nolīgumu. ES būs jāmobilizē apjomīgas investīcijas, lai sasniegtu ES 2030. gada mērķus enerģētikas un klimata jomā un līdz 2050. gadam kļūtu klimatneitrāla, kā arī lai sasniegtu citus zaļā kursa mērķus, piemēram, bioloģiskās daudzveidības aizsardzību un pāreju uz aprites ekonomiku. Kopā ar atveseļošanas plānu ilgtspējīga finansējuma veicināšana ir iespēja veidot ES finanšu tirgus par globālu “zaļā finansējuma” centru, sekmējot euro kā standarta valūtu ilgtspējīgu finanšu produktu denominācijai. 2019. gadā gandrīz puse no visām globālajām “zaļo” obligāciju emisijām, tostarp tām, kuru izcelsme ir ārpus eurozonas, tika denominētas euro³¹. Paredzams, ka šis īpatsvars pieaugs, jo īpaši ņemot vērā mērķi 30 % no *Next Generation EU* investīcijām finansēt no “zaļajām” obligācijām, kuras tiks emitētas pret attiecināmajiem izdevumiem galvenokārt dalībvalstu nacionālo atveseļošanas un noturības plānu ietvaros. Gaidāmais ES “zaļo” obligāciju standarts, ES ilgtspējīgā finanšu taksonomija un ilgtspējīgo finanšu informācijas atklāšanas un ziņošanas pienākumi vēl vairāk atbalstīs ES zaļās investīcijas.

Turklāt ES un ārpus tās būtu jāturpina attīstīt mērķtiecīgas tirdzniecības platformas euro denominētiem, ilgtspējīgiem finanšu instrumentiem, piemēram, tādiem jaunveidotiem enerģijas tirgiem kā ūdeņradis.

Ar ES emisijas kvotu tirdzniecības sistēmu (ETS) Eiropas Savienība vada pasaulē lielāko oglekļa dioksīda emisiju tirgu, un tā apgrozījums un likviditāte pastāvīgi pieaug. ES ETS ir izrādījusies efektīvs, uz tirgu balstīts instruments, kas stimulē rentablus emisiju samazinājumus. Emisijas no vienībām, uz kurām attiecas ETS, laikposmā no 2005. līdz 2019. gadam samazinājās par aptuveni 35 %. Komisija turpina stiprināt ES ETS

³⁰ COM(2019) 640, skatīt iepriekš.

³¹ Skatīt “*Unleashing the euro’s untapped potential at global level*” (“Euro neizmantotā potenciāla atbrāvošana pasaules līmenī”), ECB Valdes locekļa Fabio Panettas (*F. Panetta*) runa, tikšanās ar Eiropas Parlamenta deputātiem. Pieejams tīmekļa vietnē <https://www.ecb.europa.eu/press/key/date/2020/html/ecb.sp200707~3eebd4e721.en.html>

efektivitāti un noturību, ņemot vērā tādas norises kā tirgus stabilitātes rezerves izveide. Lai nodrošinātu, ka ETS tirgi atbilst visaugstākajiem standartiem, Komisija pastāvīgi uzrauga emisijas kvotu tirdzniecības tendences, tostarp attiecīgā palīgdarbības atbrīvojuma ietekmi, jo īpaši saistībā ar FITD pārskatīšanu līdz 2021. gada beigām. Komisija sagaida, ka tirgus dalībnieki tirgosies ar ES emisijas kvotām saskaņā ar ES regulatīvo un uzraudzības režīmu. Jaunierīktā kopējā izsoļu platforma emisijas kvotām, tāpat kā iepriekšējā platforma, atradīsies ES.

2021. gada jūnijā Komisija nāks klajā ar tiesību aktu priekšlikumiem, lai līdz 2030. gadam sasniegtu ES siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanas mērķi — vismaz par 55 %, salīdzinot ar 1990. gadu (Tiesību aktu kopums “Fit for 55”)³². Šo pasākumu vidū Komisija ierosinās paplašināt ES ETS, lai tajā iekļautu jūras transporta radītās emisijas. Turklāt tā šajā tiesību akta priekšlikumā apsver iespēju paplašināt emisiju tirdzniecības izmantošanu, attiecinot to arī uz emisijām, ko rada ēkas, autotransports vai visas citas emisijas no fosilā kurināmā sadedzināšanas. Tas varētu ievērojami palielināt sistēmas tvērumu nozaru un siltumnīcefekta gāzu emisiju ziņā.

4. pamatdarbība. Komisija veicinās “zaļo” obligāciju izmantošanu, lai finansētu investīcijas un projektus, kas nepieciešami Eiropas zaļā kursa mērķu sasniegšanai. Komisijas mērķis ir 30 % no visām obligācijām Next Generation EU ietvaros emitēt kā “zaļās” obligācijas.

5. pamatdarbība. Komisija meklēs iespējas paplašināt ES emisijas kvotu tirdzniecības sistēmas (ETS) nozīmi, lai maksimāli palielinātu tās rezultātus vides jomā, un atbalstīs ETS tirdzniecības aktivitāti ES.

Euro digitālajā laikmetā

Digitālā finansējuma veicināšana, vienlaikus novēršot saistītos riskus, atbalstīs ES ekonomikas atveseļošanu un plašāku ekonomikas pārveidi. Eiropas digitālo finanšu nozares turpmāka attīstība stiprinās ES atvērto stratēģisko autonomiju finanšu pakalpojumu jomā un spēju aizsargāt ES finanšu stabilitāti un vērtības.

Arvien vairāk centrālo banku pasaulē izskata iespēju ieviest centrālās bankas digitālās valūtas (CBDC). Lai gan bankām jau tagad ir piekļuve centrālās bankas naudai digitālā formā, izmantojot savas rezerves, jaunās tehnoloģijas paver iespēju izveidot privātklientu CBDC, kas būtu tieši pieejama mājāsaimniecībām un uzņēmumiem. Komisija un ECB turpina centienus nodrošināt spēcīgu un dinamisku Eiropas digitālo finanšu nozari un labi integrētu maksājumu nozari, lai reaģētu uz jaunām maksājumu vajadzībām ES. Ņemot vērā digitalizāciju, straujās izmaiņas maksājumu vidē un kriptoaktīvu parādīšanos, ECB pēta iespēju emitēt digitālu euro kā papildinājumu skaidrai naudai un maksājumu risinājumiem, ko piedāvā privātais sektors.

ECB 2020. gada oktobrī publicēja Eurosistēmas augsta līmeņa darba grupas par digitālo euro ziņojumu³³ un sāka sabiedrisko apspriešanu. Apspriešana tika slēgta 2021. gada

³² COM(2020) 562, “Eiropas 2030. gada klimatisko ieceru vēriena kāpināšana. Investīcijas klimatneitrālā nākotnē cilvēku labā”, Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai; COM(2020) 690, “Komisijas darba programma 2021. gadam. Vitāla Savienība nestabilitātes pilnā pasaulē”, Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai.

³³ Eiropas Centrālā banka, *Report on a digital euro*, (2020. gada oktobris).

12. janvārī, un tā izraisīja lielu interesi. Viens no iespējamiem ieguvumiem ir digitāls euro, kas varētu atbalstīt ES ekonomikas digitalizāciju un tās stratēģisko autonomiju. Apvienojumā ar privātās digitālās valūtas risinājumiem digitālais euro varētu arī daļēji mazināt problēmas, ko rada novērotais korespondentbanku attiecību noriets pārrobežu darījumos, kas izriet no banku izmaksu racionalizācijas, regulatīvām gaidām³⁴ un izmaiņām šā pakalpojuma sniegšanas veidā. Lai gūtu labumu no publiska digitālā euro, ir svarīgi arī risināt visas iespējamās problēmas ES rīcībpolitikās, piemēram, saistībā ar finanšu starpniecību un stabilitāti, privātā sektora maksājumu risinājumu izstumšanu, finansiālo iekļaušanu, nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu un terorisma finansēšanas apkarošanu, datu privātumu un monetārās politikas īstenošanu. Eurogrupa 2020. gada 3. novembrī rīkoja pirmo stratēģisko diskusiju par digitālu euro un iespējamām ekonomiskām, sociālām un politiskām sekām, ko šāda inovācija varētu radīt.

Komisijas un ECB dienesti tehniskā līmenī kopīgi pārskatīs plašu politikas, juridisko un tehnisko jautājumu loku, kas izriet no iespējamās digitāla euro ieviešanas, ņemot vērā to attiecīgās pilnvaras, kas paredzētas ES līgumos.

Līdztekus digitālās finanšu darbības stratēģijas³⁵ kontekstā Komisija ierosināja jaunu regulu par kryptoaktīvu tirgiem (KAT)³⁶. Tās mērķis ir nodrošināt, ka kryptoaktīvi ar maksājumu funkciju, jo īpaši “stabilas kriptomonētas”, nerada problēmas finanšu stabilitātei, monetārajai politikai, monetārās politikas transmisijai un monetārajai suverenitātei. Tas atbilst G20 valstu finanšu ministru un centrālo banku vadītāju 2020. gada oktobra paziņojumam³⁷. Tiešo maksājumu saikņu attīstība starp ES un trešām valstīm, kā noteikts Komisijas stratēģijā “Neliela apjoma maksājumi”³⁸, arī mazinās novēroto korespondentbanku darbības samazināšanos. Saskaņā ar G20 vienošanos nevienai “globālai stabilai kriptomonētai” nebūtu jāšāk darboties, kamēr nav ņemtas vērā visas attiecīgās juridiskās, regulatīvās un uzraudzības prasības, gan veicot pienācīgu izstrādi, gan ievērojot piemērojamos standartus.

6. pamatdarbība. Komisija un ECB kopīgi pārskatīs plašu politikas, juridisko un tehnisko jautājumu loku, kas izriet no iespējamās digitāla euro ieviešanas.

4. ES FINANŠU TIRGUS INFRASTRUKTŪRAS UN SAISTĪTO KRITISKI SVARĪGO PAKALPOJUMU SNIEDZĒJU NOTURĪBAS PALIELINĀŠANA

ES ir atvērta pasaules finanšu tirgiem, taču tā ir gatava aizsargāt savas intereses. Šajā kontekstā lēmumi par līdzvērtību finanšu pakalpojumu jomā ir abpusēji izdevīgi gan ES, gan trešām valstīm un kalpo ES mērķim veicināt finanšu tirgu starptautisko integrāciju, vienlaikus saglabājot finanšu stabilitāti. Komisija ir pieņēmusi vairāk nekā 280 lēmumus par līdzvērtību attiecībā uz vairāk nekā 30 valstīm.

³⁴ Jo īpaši nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas/terorisma finansēšanas apkarošanas jomā (AML/CFT).

³⁵ COM(2020) 591, skatīt iepriekš.

³⁶ Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par kryptoaktīvu tirgiem un ar ko groza Direktīvu (ES) 2019/1937 (COM(2020)593).

³⁷ Plašāku informāciju skatīt: <http://www.g20.utoronto.ca/2020/2020-g20-finance-1014.html>

³⁸ COM(2020) 592, skatīt iepriekš.

Tas ir īpaši svarīgi finanšu tirgus infrastruktūrām, kas ir stratēģiski finanšu sistēmas mezgli. Tie ir vērti uz ārvalstu finanšu tirgiem, un to atvērtība nāk par labu ES uzņēmumiem un investoriem, un tie ir jāpārvalda un jāuzrauga saskaņā ar augstiem standartiem, pamatojoties uz starptautisko standartu noteicēju darbiem. Turklāt ir svarīgi, lai krīžu laikā tiktu saglabātas kritiski svarīgās funkcijas. ES ir ļoti ieinteresēta attīstīt savas finanšu tirgus infrastruktūras un palielināt to noturību, lai izvairītos no paļaušanās uz to, ka šādus kritiski svarīgus pakalpojumus sniedz trešo valstu jurisdikcijas.

Tirgus infrastruktūru darbības noturības stiprināšana ietver nozares pasargāšanu no arvien plašākiem, mērķtiecīgākiem un ietekmīgākiem kibernetikas apdraudējumiem un ievainojamības³⁹. Komisija neseno publicēja konkrētus priekšlikumus⁴⁰, kuru mērķis ir ES ekonomisko un sabiedrisko darbību ilgtspējīga digitalizācija, izmantojot augsta līmeņa digitālās darbības noturību un to tīklu un informācijas sistēmu drošību, no kurām ES ir atkarīga.

Finanšu tirgus infrastruktūru noturības stiprināšana

Vairākas ES bāzētas finanšu tirgus infrastruktūras nodrošina pasaules mēroga depozitāriju un ziņojumapmaiņas pakalpojumus. To starptautiskās darbības pakļauj tās ārvalstu tiesību aktiem un politikai. Tas arī padara tās neaizsargātas pret trešo valstu īstenotām graužošām darbībām, t. sk. vienpusēju sankciju nelikumīgu eksteritoriālu piemērošanu. Ir svarīgi, lai ES saglabātu šo infrastruktūru globālo mērogu, vienlaikus aizsargājot ES atvērtu stratēģisko autonomiju.

ES būtu jāizstrādā pasākumi, lai aizsargātu ES operatorus gadījumā, ja kāda trešā valsts piespiestu ES finanšu tirgus infrastruktūras ievērot tās vienpusēji pieņemtās sankcijas, vai izmantojot citus līdzekļus, kas traucē likumīgām ES darbībām. Pirmais solis plašākā ES reakcijā uz trešās valsts veiktu vienpusēju sankciju nelikumīgu eksteritoriālu piemērošanu, kas ietekmē likumīgas ES darbības, būtu strukturēti novērtēt ievainojamības, testējot un pilnveidojot finanšu tirgus infrastruktūru darījumdarbības modeļus. Otrais solis būtu izstrādāt instrumentus, lai novērstu sekas, ko ES operatoriem rada trešās valsts īstenota vienpusēju pasākumu nelikumīga eksteritoriāla piemērošana. Piemēram, ja šādi trešo valstu pasākumi izraisa nepamatotu izslēgšanu no finanšu tirgus infrastruktūrām vai uzliek naudas sodu ES reģistrētam operatoram, ES varētu novērst šo nepamatoto iejaukšanos ar šīm ierosinātajām darbībām. Šā mērķa sasniegšanu veicinās arī 5. iedaļā minētās darbības.

Milzīgās euro denominēto līgumu summas, kuru tīrvērti un norēķinus veic centrālie darījumu partneri ārpus ES, arī rada bažas par finansiālo stabilitāti gadījumā, ja nākotnē gaidāma krīze, kuras dēļ būs nepieciešama likviditāte euro vai citās Savienības valūtās. Ņemot vērā iepriekš minēto, nesenojā lēmumā par pagaidu līdzvērtību attiecībā uz Apvienotās Karalistes regulējumu centrālajiem darījumu partneriem ir skaidri norādīts,

³⁹ ENISA Threat Landscape — 2020, pieejams tīmekļa vietnē <https://www.enisa.europa.eu/topics/threat-risk-management/threats-and-trends>.

⁴⁰ JOIN(2020) 18, “ES kibernetikas stratēģija digitālajai desmitgadei”, Eiropas Komisijas un Savienības Augstā pārstāvja ārlietās un drošības jautājumos kopīgs paziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei, 2020. gada decembris; COM(2020) 823, Priekšlikums — Eiropas Parlamenta un Padomes direktīva, ar ko paredz pasākumus nolūkā panākt vienādi augsta līmeņa kibernetikas drošību visā Savienībā un ar ko atceļ Direktīvu (ES) 2016/1148 (“TID direktīva”); Priekšlikums — Eiropas Parlamenta un Padomes regula par finanšu sektora digitālo darbības noturību (*DORA*) un ar ko groza Regulas (EK) Nr. 1060/2009, (ES) Nr. 648/2012, (ES) Nr. 600/2014 un (ES) Nr. 909/2014.

ka Savienības tīrvērtes dalībnieku pašreizējo riska darījumu apjoms attiecībā pret Apvienotās Karalistes centrālajiem darījumu partneriem (CCP) rada riskus Savienības finanšu stabilitātei un Savienības monetārās politikas transmisijai un īstenošanai. Tāpēc ir skaidrs, ka Savienības tīrvērtes dalībnieki samazinās savus riska darījumus ar Apvienotās Karalistes CCP, kas ir sistēmiski svarīgi Savienībai, jo īpaši ārpusbiržas atvasināto instrumentu riska darījumus, kas ir denominēti euro un citās Savienības valūtās. Turklāt nesēn izveidotā CCP uzraudzības komiteja Eiropas Vērtspapīru un tirgu iestādē (EVTI) veiks visaptverošu pārskatu par trešo valstu CCP un to tīrvērtes pakalpojumu un darbību sistēmisko nozīmi Savienībā⁴¹, un EVTI veiks visus atbilstīgos pasākumus, lai novērstu finanšu stabilitātes riskus saskaņā ar Regulu par Eiropas tirgus infrastruktūru (ETIR⁴²).

ES tirgus dalībniekiem ir jāsamazina to pārmērīgie riska darījumi ar sistēmiskiem CCP trešās valstīs, un ES centrālajiem darījumu partneriem ir jāpalielina savas tīrvērtes spējas. Tādējādi finanšu stabilitātes labad riska darījumi būs līdzsvarotāki. Tāpēc Komisija kopā ar ECB, Eiropas Banku iestādi (EBI) un Eiropas Vērtspapīru un tirgu iestādi (EVTI) plāno sadarboties ar nozari, lai novērtētu iespējamās tehniskās problēmas saistībā ar euro vai citās ES valūtās denominētu līgumu nodošanu centrālajiem darījumu partneriem, kas atrodas ES, ar mērķi atvieglot šādu nodošanu. Tiks apsvērta arī ietekme uz reālo ekonomiku. Paredzams, ka ieteikumi tiks sniegti līdz 2021. gada vidum.

7. pamatdarbība. Komisija sastrādāsies ar finanšu tirgus infrastruktūras uzņēmumiem, lai veiktu rūpīgu analīzi par to ievainojamībām attiecībā uz vienpusēju sankciju eksteritoriālo piemērošanu, ko nelikumīgi veic trešās valstīs. Komisija šajā sakarā plāno iesaistīt ECB un attiecīgās Eiropas uzraudzības iestādes saskaņā ar to atbilstīgajām kompetencēm. Pamatojoties uz to, Komisija izvērtēs vajadzību sniegt saistītus ieteikumus un sniegs ieguldījumu ES instrumentu klāstā, kuru mērķis ir novērst un efektīvi apkarot nepamatotu iejaukšanos ES finanšu tirgu infrastruktūrā.

8. pamatdarbība. Komisija izveidos darba grupu, lai izvērtētu iespējamās tehniskās problēmas, kas saistītas ar to finanšu līgumu nodošanu centrālajiem darījumu partneriem Eiropas Savienībā, kuri denominēti euro vai citās ES valūtās un kuru tīrvērtē veikta ārpus ES.

Pārmērīgas atkarības no ārvalstu finanšu iestādēm un finansējuma ārvalstu valūtā samazināšana

Pārmērīga paļaušanās uz banku pakalpojumiem ārpus ES varētu radīt problēmas finanšu tirgus traucējumu laikā. ES investīciju banku tirgus daļa pēdējos 15 gados gan pasaulē, gan ES ir samazinājusies. Finanšu krīzes laikā trešo valstu bankas var izvēlēties samazināt savu klātbūtni ES un koncentrēties uz savu iekšējo tirgu. Tas varētu kavēt ES uzņēmumu un dalībvalstu piekļuvi kapitāla tirgus finansējumam, riska pārvaldības risinājumiem vai citiem finanšu pakalpojumiem un varētu apdraudēt ES finanšu darījumu partneru likviditāti vai pat maksātspēju.

⁴¹ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2019/2099 (2019. gada 23. oktobris), ar kuru attiecībā uz CCP atļauju piešķiršanā iesaistītajām procedūrām un iestādēm un trešo valstu CCP atzīšanas prasībām groza Regulu (ES) Nr. 648/2012.

⁴² Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 648/2012 (2012. gada 4. jūlijs) par ārpusbiržas atvasinātajiem instrumentiem, centrālajiem darījumu partneriem un darījumu reģistriem.

Saistīts riska avots ir ES banku pārmērīgā paļaušanās uz valūtas mijmaiņas darījumu tirgiem. 2011. gadā Eiropas Sistēmisko risku kolēģija (ESRK)⁴³ jau ieteica valstu uzraudzības iestādēm uzraudzīt finansējumu un likviditāti ASV dolāros un ES kredītiestādēm izstrādāt ārkārtas finansēšanas plānus. Kopš tā laika bankām ir ieviestas jaunas likviditātes prasības, kas attiecas arī uz nozīmīgām ārvalstu valūtām, un ECB ir vienojusies ar citām centrālajām bankām par mijmaiņas darījumu līnijām, lai nodrošinātu ASV dolāru likviditāti banku sistēmai un ekonomikai tirgus spriedzes apstākļos. Šie pasākumi zināmā mērā ir mazinājuši bažas par finanšu stabilitāti.

Šos riskus⁴⁴ ilustrēja gan 2008. gada finanšu krīze, gan 2020. gada marta tirgus traucējumi. Kopumā pārrobežu finansējums atvieglo kredītu plūsmu pasaules ekonomikā. Tomēr pārrobežu plūsmas krīzes apstākļos kļūst nestabilas, jo finanšu iestādes mēdz steidzīgi refinansēt savas pozīcijas, palielināt likviditātes turējumus un samazināt darījuma partnera kredītrisku. Covid-19 pandēmijas sākumā, ņemot vērā ASV dolāra kā globālas valūtas nozīmi, dolāru pārdošanas un ASV repo darījumu tirgus traucējumu dēļ finanšu iestādēm, kas nav ASV finanšu iestādes, bija arvien grūtāk un dārgāk refinansēt savas dolāru operācijas.

Euro plašāka izmantošana starptautiskajos darījumos, euro denominēto investīciju lielāka pievilcība un iespējas, kā arī euro etalonu izveide un konsolidācija var vēl vairāk mazināt uzņēmumu finansiālo ievainojamību. Pirmais solis, lai novērstu šīs bažas, būtu sīkāk izpētīt paļaušanos uz trešo valstu finanšu operatoriem un finansējumu ārvalstu valūtās, attiecīgos virzītājspēkus un ES finanšu sistēmas ievainojamības. Komisija pilnvaros Eiropas Banku iestādi 2021. gadā veikt pētījumu par ES paļaušanos uz trešo valstu finanšu operatoriem un banku atkarību no finansējuma ārvalstu valūtās.

Kapitāla un finanšu pakalpojumu plūsmas nodrošināšana ar trešām valstīm

Trešo valstu veiktā vienpusējo sankciju eksteritoriālā piemērošana ir nopietni ietekmējusi ES un tās dalībvalstu spēju virzīt uz priekšu ārpolitikas mērķus, ievērot starptautiskos nolīgumus un vadīt divpusējās attiecības ar valstīm, kurām piemēro sankcijas. Reizēm trešo valstu vienpusēja rīcība ir apdraudējusi ES uzņēmumu likumīgu tirdzniecību un investīcijas ar citām valstīm. Šajā sakarā Vācija, Francija un Apvienotā Karaliste ar Komisijas dienestu un Eiropas Ārējās darbības dienesta (EĀDD) tehnisku un finansiālu atbalstu izveidoja tirdzniecības apmaiņu atbalsta instrumentu (*INSTEX*), kas ir īpaša mērķa instruments, lai atvieglotu maksājumus likumīgai tirdzniecībai starp ES un Irānu. Instruments tika uzsākts 2019. gada janvārī, un kopš tā laika piecas citas dalībvalstis (Beļģija, Dānija, Somija, Nīderlande un Zviedrija) un Norvēģija ir pievienojušās kā akcionāri.

Komisija kopā ar Savienības Augsto pārstāvi ārlietās un drošības politikas jautājumos (“Augstais pārstāvis”) apsvērs vispiemērotāko veidu, kā ES ārpolitiku un stratēģiskās intereses, kā arī ES uzņēmumus un privātpersonas aizsargāt pret trešo valstu pieņemtu vienpusēju sankciju nelikumīgas eksteritoriālas piemērošanas sekām. Šīs diskusijas ietvaros Komisija ciešā sadarbībā ar EĀDD izpētīs iespējas, kā nodrošināt būtisku finanšu pakalpojumu nepārtrauktu un drošu plūsmu starp ES un tās tirdzniecības

⁴³ “ESRB Recommendation on US dollar denominated funding of credit institutions” (ESRK ieteikums par kredītiestāžu finansēšanu ASV dolāros) (ESRB/2011/2)

⁴⁴ “US dollar funding tensions and central bank swap lines during the COVID-19 crisis” (“ASV dolāra finansējuma spriedze un centrālo banku mijmaiņas darījumu līnijas Covid-19 krīzes laikā”), publicēts kā daļa no ECB *Economic Bulletin*, Izdevums Nr. 5/2020.

partneriem un aizsargāt ES operatoru likumīgās darbības, pilnībā ievērojot daudzpusējos starptautiskos nolīgumus un ES sankciju režīmu. Šajā sakarā tiks pētīti veidi, kā vēl vairāk uzlabot tādu instrumentu kā *INSTEX* efektivitāti.

9. pamatdarbība. Komisija izskatīs veidus, kā nodrošināt būtisko finanšu pakalpojumu, t.sk. maksājumu, nepārtrauktu plūsmu ar ES struktūrām vai personām, uz kurām attiecas trešo valstu veikta vienusēju sankciju eksteritoriāla piemērošana.

5. ES SANKCIJU IEVIEŠANAS UN IZPILDES STIPRINĀŠANA

ES sankcijas ir būtisks instruments, ko izmanto, lai veicinātu kopējās ārpolitikas un drošības politikas (KĀDP) mērķus, ar kuras palīdzību ES var iejaukties, jo īpaši, lai saglabātu mieru un stiprinātu starptautisko drošību. Tādējādi tām ir izšķiroša nozīme ES vērtību saglabāšanā un tās ietekmes projicēšanā starptautiskā mērogā. ES atvērtībai, stiprumam un noturībai par labu nāks ES sankciju stingrāka un ātrāka ieviešana un izpilde, kā arī aizsargājoša politika pret trešo valstu veiktu sankciju nelikumīgu eksteritoriālu piemērošanu ES operatoriem.

Eiropas Savienības Padomei, Augstajam pārstāvim un Komisijai ir dažādas papildinošas prerogatīvas attiecībā uz ES sankciju izstrādi, ieviešanu un izpildi⁴⁵, pilnībā ievērojot ES un starptautiskās tiesības. Padome pieņem lēmumu par sankciju pieņemšanu, atjaunošanu vai atcelšanu, pamatojoties uz Augstā pārstāvja priekšlikumiem. Komisija kopā ar Augsto pārstāvi īsteno šos lēmumus ES tiesību aktos, iesniedzot kopīgus priekšlikumus Padomes regulām. Komisija kā Līgumu uzraudzītāja pārrauga, kā dalībvalstis ievieš sankcijas saskaņā ar LESD. Tomēr ieviešana visā ES nav tik vienāda, cik tai vajadzētu būt. Tas rada izkropļojumus vienotajā tirgū, jo ES uzņēmumi, ieskaitot ārvalstu uzņēmumu ES meitasuzņēmumus, var apiet aizliegumus. Tas rada arī nenoteiktību operatoriem. Nekonsekventa izpilde mazina sankciju iedarbīgumu un ES spēju paust vienotu nostāju.

ES sankciju pilnīga un vienāda ieviešana kopā ar papildu centieniem apkarot trešo valstu veiktu vienusēju sankciju nelikumīgu eksteritoriālu piemērošanu ES operatoriem vēl vairāk palielinās ES stratēģisko nozīmi: i) palielinot ES kā likumdošanas varas uzticamību un ii) saglabājot integritāti un vienlīdzīgus konkurences apstākļus ES vienotajā tirgū.

ES sankciju izstrādes un ieviešanas uzlabošana

ES sankcijām jābūt vērstām uz ES politikas mērķu sasniegšanu, vienlaikus izvairoties no jebkādam neparedzētām sekām. Komisija kā iestāde, kas atbild par ES sankciju ieviešanas uzraudzību un koordinēšanu saskaņā ar LESD, no 2021. gada palīdzēs novērtēt ES sankciju efektivitāti. Tiks izvērtēta sankciju ekonomiskā ietekme uz vienībām, uz kurām tās attiecas, uz tirdzniecības modeļiem starp ES un attiecīgo valsti, uz ES uzņēmumiem un uz humānās palīdzības sniegšanu. Pamatojoties uz šo novērtējumu, Komisija koordinēs darbību ar Augsto pārstāvi, lai ierosinātu uzlabot ES sankciju regulējuma efektivitāti.

⁴⁵ Eiropas Savienības Padome pieņem ES sankcijas ar vienprātīgu lēmumu saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienību 29. pantu un regulu, kas pieņemta ar kvalificētu balsu vairākumu saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 215. pantu.

2021. gadā Komisija arī pārskatīs praksi, kas apiet un iedragā sankcijas, t. sk. kriptovalūtu un stabilu kriptomonētu izmantošanu. Novērtējuma rezultāti tiks ņemti vērā iespējamās tiesību aktu priekšlikumos vai īstenošanas pamatnostādņēs, sākot no 2022. gada.

ES sankcijas ir visefektīvākās, ja nekavējoties ir pieejama informācija par to ietekmi. Komisija 2021. gadā izstrādās datubāzi — Sankciju informācijas apmaiņas repozitoriju. Tas ļaus efektīvi ziņot un apmainīties ar informāciju dalībvalstu un Komisijas starpā par sankciju ieviešanu un izpildi. Komisija apsvērs iespēju iegūt specializētu informāciju, t. sk. datus, ko savākušas ES aģentūras un struktūras. Komisija vajadzības gadījumā sadarbosies ar Augsto pārstāvi. Turklāt Komisija izvērtēs nepieciešamību pārskatīt spēkā esošos dalībvalstu ziņošanas pienākumus.

Līdztekus šā paziņojuma pieņemšanai Komisija veido dalībvalstu pārstāvju ekspertu grupu sankciju un eksteritorialitātes jautājumos. Eiropas Ārējās darbības dienesta pārstāvji tiks aicināti piedalīties grupas sanāksmēs. Grupas pilnvaras aptvers jautājumus, kas saistīti ar ES sankciju un Regulas (EK) Nr. 2271/96 (Bloķēšanas statūts)⁴⁶ tehnisko ieviešanu. Turklāt grupa darbosies kā forums, lai turpinātu darbu pie ES noturības pret sekām, ko rada trešo valstu pieņemto eksteritoriālo, vienpusējo sankciju nelikumīga piemērošana. Vajadzības gadījumā var uzaicināt nevalstiskās organizācijas (NVO) un pilsonisko sabiedrību, lai nodrošinātu, ka priekšplānā tiek izvirzīti humanitārie aspekti.

Ir vajadzīga turpmāka koordinācija dažos jautājumos, kas saistīti ar pārrobežu sankcijām. Patlaban dalībvalstu iestādes, kas izskata atļaujas pieprasījumus no ES uzņēmumiem vai humānās palīdzības sniedzējiem, kuri darbojas vairākās dalībvalstīs, bieži vien netiek informētas par paralēliem pieprasījumiem, kas iesniegti citu valstu iestādēm, vai lēmumiem, ko izdevušas citu valstu iestādes. Tas varētu izraisīt ES sankciju nekoordinētu izpildi un izdevīgākas jurisdikcijas izvēli. Komisija sadarbosies ar dalībvalstīm, lai izveidotu sistēmu paziņojumu centralizēšanai un informācijas izplatīšanai starp dalībvalstīm un palīdzētu koordinēt dalībvalstu atbildes, pilnībā ievērojot Līgumos noteikto kompetenču sadalījumu.

Komisija apspriedīs arī ES sankciju ieviešanu ar dalībvalstīm, lai nodrošinātu saskaņotu pieeju šajā jomā. Piemērojamos standartus un attiecīgo paraugpraksi varētu apspriest arī iepriekš minētajā ekspertu grupā.

Visbeidzot, ES ir vadošā palīdzības sniedzēja trešām valstīm. Komisija sadarbosies ar dalībvalstīm un starptautiskajiem partneriem, lai vēl vairāk nodrošinātu visaugstāko uzticamības pārbaudes līmeni un gādātu, ka ES līdzekļi un saimnieciskie resursi, ieskaitot garantijas, tiek izmantoti pilnīgā saskaņā ar ES sankcijām. Komisija ir gatava turpināt darbu ar partneriem, kuriem ir jāpalielina spējas šajā jomā.

10. pamatdarbība. Komisija 2021. gadā izstrādās datubāzi — Sankciju informācijas apmaiņas repozitoriju — nolūkā mudināt efektīvu ziņošanu un informācijas apmaiņu dalībvalstu un Komisijas starpā par sankciju ieviešanu un izpildi.

11. pamatdarbība. Komisija 2021. gadā strādās ar dalībvalstīm, lai izveidotu vienotu kontaktpunktu izpildes un ieviešanas jautājumiem, kam ir pārrobežu dimensija.

⁴⁶ Padomes Regula (EK) Nr. 2271/96 (1996. gada 22. novembris), ar ko paredz aizsardzību pret trešās valsts pieņemtu tiesību aktu eksteritoriālas piemērošanas sekām un no tiem izrietošām vai ar tiem pamatotām darbībām (OV L 309, 29.11.1996., 1.–6. lpp.).

12. pamatdarbība. Komisija turpinās nodrošināt, lai ES līdzekļi un saimnieciskie resursi, kas piešķirti trešām valstīm, starptautiskām organizācijām un starptautiskām finanšu iestādēm, netiktu izmantoti, pārkāpjot ES sankcijas, proti, turpinot vienoties par juridiski saistošiem noteikumiem ar partneriem, kas apgūst ES līdzekļus, lai nodrošinātu atbilstību, un veicot turpmākus pasākumus pēc šo noteikumu ieviešanas.

ES sankciju saskaņotas izpildes uzraudzība

Komisija kā Līgumu uzraudzītāja pārrauga un vāc informāciju par iespējamiem ES tiesību aktu pārkāpumiem, ko veikušas dalībvalstis. Lai ņemtu vērā informācijas par ES sankciju pārkāpumiem konfidencialitāti un iespējamās sekas tiem, kas ziņo par nelikumīgām darbībām, Komisija izveidos īpašu rīku, lai atvieglotu anonīmu ziņošanu.

Komisija 2022. gada pirmajā pusē izstrādās ceļvedi (ieskaitot kritērijus un grafiku) pārejai no ES sankciju sistemātiskas neievērošanas atklāšanas uz rīcību Eiropas Savienības Tiesā.

Visbeidzot, Komisija sadarbosies ar dalībvalstīm, tai skaitā ekspertu grupā sankciju un eksteritorialitātes jautājumos, lai nodrošinātu, ka sodi valstīm par ES sankciju pārkāpšanu ir iedarbīgi, samērīgi un atturoši.

13. pamatdarbība. Komisija izveidos īpašu sistēmu, kas ļaus anonīmi ziņot par izvairīšanos no sankcijām, kā arī celt trauksmi. Sistēma nodrošinās nepieciešamās konfidencialitātes garantijas.

Pastāvošo instrumentu stiprināšana, lai apkarotu eksteritorialitāti, un jaunu instrumentu apsvēršana

Pēdējo gadu laikā konkrētas trešās valstis ir palielinājušas savu sankciju vai citu regulatīvu pasākumu izmantojumu, lai noteiktu ES operatoru — gan privātpersonu, gan uzņēmumu — rīcību. ES uzskata, ka tas, ka trešās valstis eksteritoriāli piemēro pasākumus pret ES operatoriem, ir pretrunā starptautiskajām tiesībām. Šie pasākumi apdraud vienotā tirgus integritāti un ES finanšu sistēmas, mazina ES ārpolitikas efektivitāti un rada spriedzi likumīgai tirdzniecībai un investīcijām, pārkāpjot starptautisko tiesību pamatprincipus.

Ilgstoša cieša koordinācija ar sabiedrotajiem un līdzīgi domājošiem partneriem, lai pēc iespējas vairāk saskaņotu sankciju režīmus, daļēji liedz pieņemt trešo valstu sankcijas, kuru tvērums vai būtība atšķiras no ES sankcijām un kuras eksteritoriāli piemēro arī ES operatoriem. Augstais pārstāvis un Komisija saskaņā ar savām attiecīgajām kompetencēm turpinās regulāru dialogu un sadarbību sankciju jomā ar trešām partnervalstīm, jo īpaši ar G-7 partneriem, lai nodrošinātu, ka lēmumi par sankcijām un ieviešanas jautājumiem tiek labāk saskaņoti, un lai paustu iespējamās bažas par trešo valstu sankciju eksteritoriālu piemērošanu.

14. pamatdarbība. Stiprināt sadarbību sankciju jomā, jo īpaši ar G-7 partneriem.

Bloķēšanas statūts ir ES vienota reakcija uz trešo valstu pasākumu, jo īpaši sekundāro sankciju, eksteritoriālu piemērošanu ES operatoriem⁴⁷. Lai īstenotu savu potenciālu,

⁴⁷ Tā vissvarīgākie noteikumi anulē jebkāda tiesas sprieduma un jebkāda administratīvas iestādes lēmuma, kas pieņemts, pamatojoties uz minētajām eksteritoriālajām sankcijām, sekas Eiropas

Bloķēšanas statūts ir jāiekļauj vispusīgākā ES politikā pret eksteritorialitāti, attiecībā uz kuru Komisija ievieš šādus pasākumus, lai labāk izmantotu esošos instrumentus un vajadzības gadījumā izveidotu jaunus instrumentus, izmantojot:

- (i) skaidrākas procedūras un noteikumus 6. panta piemērošanai (jo īpaši, lai atvieglotu atbildētāju aktīvu atgūšanu visā ES);
- (ii) pastiprinātus valsts pasākumus, lai bloķētu ārvalstu lēmumu un spriedumu atzīšanu un izpildi, kuru pamatā ir uzskaitītie eksteritoriālie pasākumi (4. pants);
- (iii) racionalizētu atļauju pieprasījumu apstrādi saskaņā ar 5. panta otro daļu, tostarp pieprasītās informācijas pārskatīšanu;
- (iv) iespējamu iesaistīšanos ārvalstu tiesvedībā, lai atbalstītu ES uzņēmumus un privātpersonas.

Novērtējot ārvalstu tiešo ieguldījumu Eiropas Savienībā ietekmi uz drošību un sabiedrisko kārtību⁴⁸, Komisija ņems vērā arī iespējamību, ka darījuma rezultātā tiek nelikumīgi eksteritoriāli piemērotas sankcijas, ko jebkura trešā valsts ir pieņēmusi attiecībā uz ES mērķi. Piemēram, pārskatot to, kā ārvalstu investors iegūst kontroli pār ES uzņēmumiem, Komisijai var nākties sadarbībā ar dalībvalstu iestādēm izvērtēt, vai tas ES mērķa uzņēmumu padarītu vairāk disponētu ievērot šādas eksteritoriālas sankcijas neatkarīgi no tā, kura valsts tās uzlikusi. Tādējādi šāds rezultāts varētu apdraudēt ES mērķa uzņēmuma spēju uzturēt kritisko infrastruktūru ES vai nodrošināt kritiski svarīgo resursu piegādes drošību un nepārtrauktību Eiropas Savienībā.

Vēsturiski Bloķēšanas statūts ir nodrošinājis vienotu ES reakciju uz sankciju eksteritoriālu piemērošanu. Tomēr šādu sankciju skaita palielināšanās dēļ ir vajadzīgas dziļākas debates par iespējamiem papildu pasākumiem, lai palielinātu atturēšanu un vajadzības gadījumā vērstos pret tām. Komisija sāks vispārēju pārdomu procesu par politikas risinājumiem, kā modernizēt ES instrumentu kopumu, lai novērstu sekas, ko rada trešo valstu vienusēju sankciju nelikumīga eksteritoriāla piemērošana ES privātpersonām un struktūrām. Papildus tam, ka tiek apsvērts grozījums Bloķēšanas statūta pastiprināšanai, galveno uzmanību pievēršot ar tirdzniecību nesaistītiem retorsijas pasākumiem, Komisija apsvērs turpmākus instrumentus, lai aizsargātu ES operatoru likumīgās darbības saskaņā ar ES tiesību aktiem. Vajadzības gadījumā tiks iesaistītas ieinteresētās personas.

Līdztekus Komisija pārskata savu tirdzniecības politiku⁴⁹, un ne vēlāk kā 2021. gada ceturtajā ceturksnī (vai agrāk, ja radīsies tāda vajadzība) nāks klajā ar priekšlikumu, kā atturēt trešās valstis no piespiedu pasākumu veikšanas un neitralizēt tos⁵⁰.

Savienībā (4. pants), aizliedz ES personām ievērot vairākas eksteritoriālas sankcijas, ja vien tās nav pilnvarotas to darīt (5. pants), un ļauj ES personām tiesā atgūt zaudējumus, ko radījušas šīs eksteritoriālās sankcijas (“*clawback*” noteikums) (6. pants).

⁴⁸ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2019/452 (2019. gada 19. marts), ar ko izveido regulējumu ārvalstu tiešo ieguldījumu Savienībā izvērtēšanai (OV L 79I, 21.3.2019., 1.–14. lpp.) (“*ATI izvērtēšanas regula*”).

⁴⁹ *A renewed trade policy for a stronger Europe* (“Atjaunināta tirdzniecības politika spēcīgākai Eiropai”), 2020. gada 16. jūnija apspriešanās dokuments.
Pieejams tīmekļa vietnē https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2020/june/tradoc_158779.pdf

⁵⁰ Nodomu vēstule priekšsēdētājam Dāvidam Marijam Sassoli un kanclerei Angelai Merkelei, 2020. gada 16. septembris, pieejama tīmekļa vietnē

15. pamatdarbība. Lai vēl vairāk atturētu un novērstu to, ka trešās valstis pret ES operatoriem nelikumīgi eksteritoriāli piemēro vienpusējas sankcijas, Komisija apsvērs papildu rīcībpolitikas risinājumus, t. sk. iespējamu Regulas (EK) Nr. 2271/96 grozīšanu.

6. NOBEIGUMS

Komisija veic konsekventu pasākumu kopumu, lai stiprinātu ES atvērto stratēģisko autonomiju nolūkā palielināt tās spēju veicināt un aizsargāt uz noteikumiem balstītu multilaterālismu un veidot savstarpēji izdevīgas divpusējas attiecības, vienlaikus aizsargājot to no negodīgas un ļaunprātīgas prakses.

Komisija turpinās visas iepriekš minētās darbības, lai palielinātu ES ekonomikas un finanšu tirgus infrastruktūras noturību. Komisija vērsīsies pie trešo valstu partneriem, lai veicinātu euro izmantošanu, veicinātu euro kā starptautiskas atsauces valūtas statusu tirdzniecības, enerģētikas un preču nozarēs, stiprinātu ES sankciju ieviešanu un izpildi un aizsargātu ES operatorus pret trešo valstu pasākumu nelikumīgu eksteritoriālu piemērošanu.

Šīs darbības jomas ir savstarpēji saistītas un papildinošas, un panākumi ES pozīcijas nostiprināšanā šajās jomās būs atkarīgi no daudzām publiskā un privātā sektora ieinteresētajām personām, jo īpaši no Eiropas Parlamenta, ES Padomes un ECB. Komisija aicina visus šos dalībniekus pievienoties šai stratēģijai, lai uzlabotu Savienības efektivitāti pasaules mērogā un tās ekonomikā un finanšu nozarē kopumā. Komisija pastāvīgi uzraudzīs šīs darbības, un 2023. gadā tā pārskatīs sasniegtos īstenošanas rezultātus.

https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/state_of_the_union_2020_letter_of_intent_lv.pdf.

Skatīt arī Komisijas darba programmu 2021. gadam, pieejama tīmekļa vietnē

https://ec.europa.eu/info/publications/2021-commission-work-programme-key-documents_en